

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

"גיאוגרפיה- אדם וסביבה"

מנהלת תחום דעת (מפמ"ר): פנינה גזית

יחידת לימוד בנושא: ירושלים - בירת ישראל

פיתוח: שרי אליהו מדריכה ארצית לשילוב ערכים ב"גיאוגרפיה- אדם וסביבה"

שכבת גיל: תלמידי על יסודי י' – י"ב

משך השיעור: 2 - 3 שיעורים

רציונל למורה: יחידת לימוד לקראת יום ירושלים בסימן 50 שנות איחוד העיר.

בחלק הראשון של היחידה התלמידים יכירו את מיקומה הגיאוגרפי של ירושלים, בערכה של ירושלים כעיר בירתה של ישראל, יבינו את ערכה של ירושלים כעיר הבירה של ישראל ויכירו בחשיבותה של ירושלים כסמל לאומי ואוניברסאלי.

בחלק השני של היחידה התלמידים יתמודדו עם אתגר בפיתוח העיר מנקודת מבטו של הגיאוגרף מתכנן העיר.

קונטקסט ברצף ההוראה: במסגרת הוראת המקצוע "גיאוגרפיה- אדם וסביבה".

בתוכנית הלימודים "גיאוגרפיה – אדם וסביבה" [לחטיבה עליונה](#), י" – י"ב, בנושא "גיאוגרפיה של ארץ ישראל", ירושלים- בירת ישראל.

מטרות :

- הכרות עם ירושלים, מיקומה ומאפייניה כעיר הבירה של מדינת ישראל
- העמקת הזיקה, הקשר ואהבת העיר של התלמידים לירושלים, בירת ישראל

מבנה היחידה : שני שיעורים :

שיעור 1: הכרות עם ירושלים ומאפייניה הייחודיים כעיר בירה.

שיעור 2: אתגרים בפיתוח העיר

- אפשרות אחת היא לקיים את השיעור באמצעות טבלטים, טלפונים או כיתת מחשבים.
- אפשרות שנייה היא לקיים את החלקים הכוללים דיונים בכיתה, ואת איסוף המידע ממקורות מידע שונים יבצעו התלמידים כמשימות בית או כהכנה לנושא עם פתיחתו.

מהלך השיעורים

שיעור ראשון: הכרות עם ירושלים ומאפייניה הייחודיים

פתיחה :

שמש אסוציאציות- המילה ירושלים במרכז והמורה מבקש מהתלמידים לציין במילה אחת אסוציאציה שעולה למשמע המילה ירושלים ניתן להיעזר באחד מהכלים הדיגיטליים הבאים :

[כלים קטנים גדולים.](#)

לאחר רישום האסוציאציות המורה יבקש מהתלמידים למיין אותן לקטגוריות הבאות : מאפיינים פיזיים, מאפיינים אנושיים, מאפיינים ערכיים, מאפיינים רגשיים, מאפיינים דתיים, מאפיינים אוניברסליים, מאפייני עיר בירה.

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"
המורה מסכם ומציין כי לירושלים פנים רבות אך אנו נתמקד בהיכרות עם מאפייניה הייחודיים
של ירושלים כעיר בירה

צפייה: ירושלים בירת ישראל - פרזנטציה בריבוע

ניתן לקיים את שיעור המוצע בפרזנטציה במלואו או להשתמש רק במצגת ולהציג את השאלה
הבאה:

מה הם המאפיינים הייחודיים של ירושלים שמעידים על היותה עיר בירה?
יש לשים לב כי לירושלים יש מאפיינים רבים וייחודיים – ההיסטוריה, הפסיפס האנושי, קדושתה
לשלוש הדתות, ועוד. למאפיינים אלה היה משקל רב בבחירתה כעיר בירה, אולם הם אינם
המאפיינים שהופכים אותה לבירה וקובעים את מעמדה ככזאת. המאפיין הייחודי והיחיד
המשותף לירושלים ולכל ערי הבירה בעולם הוא ההחלטה לקבוע אותה כבירת ישראל, מעמדה
הגיאופוליטי לאור זאת והימצאותם של מוסדות השלטון בעיר.

משימת כיתה:

התלמידים יחולקו לקבוצות וכל קבוצה תאסוף נתונים על אחד ממאפייני העיר:

- היסטוריה
- פסיפס אנושי
- קדושת העיר
- מוסדות השלטון בעיר
- ירושלים כיום- דמוגרפיה
- ירושלים כיום- התפשטות מרחבית

התלמידים יוסיפו מידע על גבי שקף **במצגת שיתופית**.

[הנחיות ליצירת מצגת שיתופית](#) באתר "כלים קטנים גדולים".

או באמצעות **תלקיט שיתופי**.

(מומלץ לכנס את המידע בתלקיט משותף כדוגמת הכלי "רוגיום")

[/http://www.roojoom.com](http://www.roojoom.com)

הסבר ליצירת תלקיט: [מתוך "כלים קטנים גדולים"](#), אפרת מעטוף;

כול שקף יכול להסבר קצר לנושא שהתלמידים בדקו. התלמידים יציגו בפני המליאה את התובנות
המרכזיות אליהן הגיעו. וינסו לענות על השאלה הפותחת: מדוע נבחרה ירושלים לעיר בירה
ומהם מאפייניה כעיר בירה.

סיכום ורפלקציה: מה למדתי היום? **משפט** אחד או שניים על הנלמד בשיעור.

מה למדתי על ירושלים שלא ידעתי בעבר?

מה אני מרגיש ביחסי לעיר לאחר שאני מכיר את ייחודיותה?

הפיקוח על הוראת "גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

שיעור שני: אתגרים בפיתוח העיר

פתיחה: סיכום השיעור הקודם בכמה מילים או בעזרת הסרטון הבא:
[מהדורה ליום ירושלים הערוץ הראשון](#) (רצוי להציג חלק מהמהדורה שאורכה 25 דק')
דילמה: ירושלים כעיר בירה הולכת וגדלה בכמות אוכלוסייתה וזקוקה להרחבה של שטחים למגורים, מה עושים?
לאחר דיון בכיתה המורה יציג את הדילמה הבאה:
המתכננים של ירושלים מתלבטים לגבי האופן שיש להרחיב את השטח למגורים בעיר:
האם לעודד בניה רוויה במרכז העיר או לעודד התפשטות מטרופולינית.
אילו היית מתכנן של העיר ירושלים באיזו גישה היית תומך? בנייה רוויה או התפשטות מטרופולינית? בסס את תשובתך על ערך מתחום איכות הסביבה

הצעה 1: [תוכנית ספדי ויקיפדיה](#), כתבה מינואר 2016 [תוכנית ספדי חוזרת](#).

הצעה 2: בנייה רוויה בתוך העיר [תוכנית מתאר ירושלים](#)

התלמידים יעבדו בקבוצות כאשר כל קבוצה תבחר באחת מההצעות ותסביר את יתרונותיה מול חסרונות ההצעה שכנגד, על התלמידים להיעזר במפות שימושי קרקע של העיר ירושלים מתוך אטלס ישראל החדש, ומערכת מיפוי ירושלים [ירושלים GIS](#).
על התלמידים לציין נושא ערכי התומך בגישה בה הם דנים.

סיכום ורפלקציה:

איזו תובנה מהשיעור אתה יכול לקחת לחיך?
איזו דילמה דומה במהותה קיימת בישוב בו אתה גר בהתייחס לפיתוח היישוב מנקודת המבט הגיאוגרפית?